

Proměna vkusu

Vila Tugendhat (brněnský funkcionalismus)

Vila jako typ architektury vznikla v římské antice raného císařství. Jednalo se o sídlo nejvyšších společenských vrstev. Nejproslulejší komplex z doby císařství představovala Hadriánova vila v Tivoli. Ve druhé polovině 19. století ovlivnil vily, i ty brněnské, britský *Modern style* a vlna *Vídeňská secese*.

Vila tedy představuje rodinné bydlení ve velkém domě s architektonicky upravenou zahradou, upřednostňuje se svažité parcela po obvodu města, umožňující výhled na město nebo přírodní panorama. Oproti bytu či rodinnému domu je ve vile řada obytných prostorů, sloužících ke společenské, pracovní a obslužné funkci.

První doklady o brněnských vilách pochází z 19. století. V období 1850- 1880 charakterizovalo Brno styl tzv. přísného historismu, kdy převládal italský styl. Na počátku 80. let došlo k proměně, do popředí se dostal synkretický, čerpání ze severské renesance, manýrismu, baroka i rokoka. Brnu se věnovali především němečtí architekti.

Mezi světovými válkami dosáhla brněnská architektura mnoha úspěchů. Po první světové válce, kdy došlo k obnovení samostatnosti národů Československa, se mohl český národ projevit jak v ekonomice, tak v kultuře a architektuře. Ze Západu a Východu přejímala konstruktivistické a funkcionalistické prvky a přetvářela je do své podoby. Z tohoto období pochází mnoho úspěšných brněnských výtvorů, srovnatelnými s avantgardní architekturou v dalších centrech té doby.

Patrně nejvýznamnější přelom v architektuře 20. Století byl zaznamenán rokem 1925. Toto období je nazýváno *heroickým funkcionalismem*. Nástup nové architektury zahájili protagonisté architektonické avantgardy, jako Le Corbusier, Amédée Ozenfant, Jacobus Johannes Pieter Oud a Adolf Loos.

První raně funkcionalistická stavba byla Zemanova kavárna navrhnutá Bohuslavem Fuchsem v roce 1925. Následně výstavba areálu výstaviště se šedesáti výstavními pavilony vyzněly jako manifestační vítězství funkcionalismu.

Funkcionalistická výstavba vil měla svá pravidla: správná orientace podle světových stran, prolínání prostorů i ve vertikálním směru, pracovní kuchyně, obytná terasa, rozšíření obytného prostoru zahradou, vyloučení obytné plochy v přízemí atd.

Výstavba vil spočívala převážně v Masarykově čtvrti, Černých polích, Králově poli a Žabovřeskách. Mezi nejvýznamnější vily tohoto období řadíme vilu Tugendhat.

Projekt vily Tugendhat byl svěřen do rukou architekta Ludwiga Mies von Rohe manželi Fritzem Tugendhatem a Gretou Weissovou. Vila byla postavena v letech 1929- 1930 stavební firmou Mořic a Arthur Eislerovi.

Vila Tugendhat je první vilový objekt s ocelovou konstrukcí, nejvyšším dobovým komfortem,

technickou perfektností a estetickou inscenovaností. Základní charakteristika vily vychází z tvůrčího využití a znehodnocení velmi efektivního a rafinovaného místa ke stavbě, které je svažité a orientované uličním průčelím na severovýchod a zahradním průčelím na jihozápad. Na projektu je patrný vliv myšlenek holandské skupiny De Stijl, ti zastávali, že základem moderní architektury jsou pravoúhlé, rovinné plochy, které jsou k sobě navzájem kolmé a rovnoběžné. Takový prostor je dynamicky proměnlivý a ve vzájemném vztahu interiéru a exteriéru. Obytné prostory působí dojmem architektonické svobody. Tradiční plné zdi jsou nahrazeny ocelovým skeletem. Dále jsou použity ocelové křížové sloupy pro lehkost a eleganci. Budova je zkonstruována tak, aby byla jasně geometricky uspořádána, ale nevytvářela uzavřené prostory. V obytném prostoru se nachází prosklené obvodové stěny, které dovolují optický kontakt s okolní přírodou. Původní nábytek byl také navržen Ludwigem Meisem. Projektant dává přednost pohledu na panorama, na místo bytových doplňků. Ještě dodnes jsou oblíbené židle, křesla a sedačky, které jsou potaženy chromovanou ocelí, prvně jsme tento nábytek mohli vidět v „Barcelonském pavilonu“ nebo ve Vile Tugendhat. Některé kusy nábytku jsou ve vile dodnes zachovány, většina však podlehlá vlivu válečných událostí a musela být nahrazena. Část se také nachází v Moravské galerii.

I přes souvislosti s dobovým myšlením, má Vila Tugendhat v československé architektuře zvláštní postavení. Ludwig Miese von Rohe se snažil o netradiční řešení obytného domu pro jednu rodinu. Stavba byla mimořádně nákladný experiment, ze kterého různé architektonické prvky přešly do běžně používaných. Prostor vily má spojitost s architektonickými a uměleckými proudy: ranou architekturou F. L. Wrighta, neoplasticismem De Stijlu a Malevičovým suprematismem.

Budova se řadí k vilám jako Vila Savoy v Poissy od Le Corbusiera a vila u Connesville v Pensylvánii od F. L. Wrighta.

Zdroje:

MENŠÍK, K., VODIČKA, J. *Vila Tugendhat Brno*. Brno: Národní výbor města Brna- odbor vnitřních věcí. 1986. ISBN 2918-86

SEDLÁK, Jan. *Slavné brněnské vily*. Brno. Foibos, a.s., 2006. ISBN 80-903661-5-5

CRHONEK, Iloš. *Brno v architektuře a výtvarném umění*. Brno. 1981. ISBN 41-022-81